

ΕΛΙΔΕΚ.
Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας & Καινοτομίας

Περιγραφή Χρηματοδοτούμενου Ερευνητικού Έργου
1η Προκήρυξη Ερευνητικών Έργων ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ. για την
ενίσχυση των Μελών ΔΕΠ και Ερευνητών/τριών και την
προμήθεια ερευνητικού εξοπλισμού μεγάλης αξίας

Τίτλος Ερευνητικού Έργου:

Προσαρμογή Εφήβων Μεταναστών και Προσφύγων από την σκοπιά της Ψυχικής Ανθεκτικότητας: Ποιοι τα καταφέρνουν και γιατί;

Επιστημονική Υπεύθυνη:

Φρόσω Μόττη- Στεφανίδη

Φιλικός προς τον αναγνώστη τίτλος:

Ψυχική Ανθεκτικότητα Εφήβων Μεταναστών (ΨΑΕΜ)

Επιστημονική Περιοχή:

Κοινωνικές επιστήμες

Φορέας Προέλευσης και Χώρα:

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελλάδα

Φορέας Υποδοχής:

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ποσό χρηματοδότησης:

128.370 ευρώ

Διάρκεια χρηματοδότησης:

36 μήνες

Σύνοψη Ερευνητικού Έργου

Η μετανάστευση αποτελεί καθοριστικό διακύβευμα του 21ου αιώνα. Εκατομμύρια νέοι ζουν σε διαφορετική χώρα από αυτήν όπου γεννήθηκαν οι γονείς τους. Στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια καταγράφηκε γεωμετρική αύξηση των προσφύγων από Συρία, Ιράκ και Αφγανιστάν.

Η ένταξη των μεταναστών είναι ζωτικής σημασίας τόσο για τους ίδιους, όσο και για τις κοινωνίες υποδοχής. Σύμφωνα με έκθεση του ΟΟΣΑ (2012), κρίσιμος δείκτης ένταξης των μεταναστών είναι το πόσο καλά τα καταφέρνουν τα παιδιά τους στην κοινωνία υποδοχής. Η τρέχουσα ποιότητα προσαρμογής των εφήβων συνιστά προγνωστικό παράγοντα μελλοντικής προσαρμογής (Masten, 2014). Οι οικογένειες των εφήβων μεταναστών αντιμετωπίζουν κοινωνική και οικονομική αντιξοότητα που θέτει σε κίνδυνο την προσαρμογή τους. Συνήθως εντάσσονται σε χαμηλά κοινωνικο-οικονομικά στρώματα (García Coll & Marks, 2012). Στην Ελλάδα, οι μετανάστες αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες εξαιτίας της οικονομικής ύφεσης συγκριτικά με τους Έλληνες (Motti-Stefanidi & Asendorpf, 2017· UNICEF, 2014).

Η προσαρμογή των εφήβων μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνία υποδοχής, αν και συνιστά προϋπόθεση της ψυχικής ευεξίας τους και της κοινωνικής ευημερίας, παρουσιάζει σημαντικό εύρος διακύμανσης. Βασικός σκοπός του έργου Ψυχική Ανθεκτικότητα Εφήβων Μεταναστών είναι να κατανοήσει τους παράγοντες που προάγουν την ανθεκτικότητα των εφήβων μεταναστών και προσφύγων στην Ελλάδα και, κατ' επέκταση, να αμβλύνει τις επιπτώσεις της κοινωνικής και οικονομικής αντιξοότητας που αντιμετωπίζουν. Το κύριο ερευνητικό ερώτημα είναι: Ποιοι έφηβοι μετανάστες και πρόσφυγες προσαρμόζονται καλά και γιατί; Θα εξετασθούν οι επιπτώσεις των παραγόντων κινδύνου στην προσαρμογή των εφήβων μεταναστών και προσφύγων, με έμφαση στην ανάπτυξη, την επιπολιτισμοποίηση και την ψυχική τους υγεία. Επιπλέον, θα ανιχνευθούν πιθανές προστατευτικές διεργασίες και παράγοντες που προάγουν την ανθεκτικότητα για την προσαρμογή τους. Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, θα συνδυαστούν ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα (από τους ίδιους τους εφήβους, τους εκπαιδευτικούς και τους συνομηλίκους τους), με τα αποτελέσματα μελέτης τυχαιοποιημένου ελέγχου από την υλοποίηση παρέμβασης για την προαγωγή της ψυχικής ανθεκτικότητας.

Πρωτοτυπία του Ερευνητικού Έργου

Το ερευνητικό έργο Ψυχική Ανθεκτικότητα Εφήβων Μεταναστών διαθέτει πολλά στοιχεία καινοτομίας. Θα πραγματοποιηθεί διαχρονική έρευνα δύο επαναληπτικών μετρήσεων και θα συγκριθούν τα αποτελέσματα με τα ευρήματα δύο προηγούμενων διαχρονικών μελετών, μίας πριν από την οικονομική κρίση και μίας κατά τη διάρκεια της κρίσης, καταγράφοντας έτσι την επίδραση σημαντικών ιστορικών εξελίξεων στην προσαρμογή των εφήβων μεταναστών. Άλλο καινοτόμο στοιχείο του έργου είναι η προσθήκη της ποιοτικής διάστασης με την εις βάθος ενεργητική εμπλοκή των εφήβων μεταναστών και προσφύγων και των εκπαιδευτικών τους. Θα συνδυαστούν τα πορίσματα από τις διαχρονικές μελέτες κοόρτης, τα ποσοτικά, ποιοτικά και συμμετοχικά δεδομένα, καθώς και η αξιολόγηση της παρέμβασης, ώστε να εντοπίσουμε συμβατότητες ή/και αντιφάσεις.

Η παρέμβαση για την προαγωγή της ψυχικής ανθεκτικότητας μπορεί να υλοποιηθεί στο μέλλον, πέραν από ειδικούς ψυχικής υγείας, και από εκπαιδευτικούς στο σχολικό περιβάλλον. Επιπλέον, η προτεινόμενη μελέτη προεκτείνει το προηγούμενο ερευνητικό έργο εστιάζοντας στις πρακτικές εθνοτικής κοινωνικοποίησης των γονέων και στην εθνοτική, εθνική, θρησκευτική και προσωπική ταυτότητα των εφήβων μεταναστών. Η κατάκτηση της ταυτότητας αποτελεί κεντρικό αναπτυξιακό στόχο στην εφηβεία. Θα εξετασθεί η συμβολή αυτών των ταυτοτήτων στην προσαρμογή και στην ευεξία των εφήβων μεταναστών. Έχει διαπιστωθεί ότι οι νέοι που διερευνούν τη σημασία της εθνοτικής τους καταγωγής τείνουν να αναφέρουν υψηλότερη αυτοεκτίμηση, λιγότερα συμπτώματα κατάθλιψης, υψηλότερη ακαδημαϊκή επίδοση και σχολική δέσμευση, καθώς και μεγαλύτερο προσανατολισμό προς άλλες εθνοτικές ομάδες (π.χ. βλ. Umaña-Taylor et al, 2017).

Πρόκειται για ένα φιλόδοξο ερευνητικό πρόγραμμα με θεωρητική και μεθοδολογική πρωτοτυπία και υψηλή κοινωνική συνάφεια. Εστιάζει σε πολύπλοκες συμπεριφορές που εκτυλίσσονται σε επισφαλή περιβάλλοντα. Παρουσιάζει δυσκολίες, αλλά συγχρόνως διαθέτει προοπτικές καινοτομίας στο επιστημονικό και στο κοινωνικό πεδίο.

Αναμενόμενα Αποτελέσματα και Αντίκτυπος

Αρχικά, από το ερευνητικό έργο Ψυχική Ανθεκτικότητα Εφήβων Μεταναστών αναμένεται να προκύψουν πιθανοί παράγοντες κινδύνου και προστατευτικοί παράγοντες για την προσαρμογή των εφήβων μεταναστών. Επιπλέον, θα διεξαχθεί μελέτη τυχαίοποιημένου ελέγχου για να ελεγχθεί ένα πρόγραμμα προαγωγής της ψυχικής υγείας που στοχεύει στη διερεύνηση και επίτευξη της εθνοτικής ταυτότητας των εφήβων ως πηγή πολιτισμικής ενδυνάμωσης. Πρόκειται για προσαρμογή στην ελληνική πραγματικότητα της παρέμβασης των Umaña-Taylor, Douglass, Updegraff και Marsiglia (2017), η οποία θα συμπεριλάβει τόσο μετανάστες όσο και Έλληνες εφήβους και αναμένεται να οδηγήσει σε σημαντικά αποτελέσματα και για τις δύο ομάδες.

Το ερευνητικό έργο αναμένεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις τόσο για την επιστήμη όσο και για την κοινωνία. Η διαμόρφωση προσωπικών και κοινωνικών ταυτοτήτων είναι ένα σημαντικό αναπτυξιακό επίτευγμα με μακροπρόθεσμες συνέπειες τόσο για την προσαρμογή και την ευημερία των νέων όσο και για την κοινωνική συνοχή. Η αύξηση των μεταναστών έχει αλλάξει την πολιτισμική σύνθεση των κοινωνιών υποδοχής και έχει καταστήσει την εθνική πολυμορφία τον κανόνα και όχι την εξαίρεση. Σε συνδυασμό με τις πρόσφατες τρομοκρατικές επιθέσεις διεθνώς, οι κοινωνικές ταυτότητες των μεταναστών έχουν βρεθεί στο επίκεντρο των δημόσιων συζητήσεων στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες που υποδέχονται μετανάστες και πρόσφυγες.

Σε αυτό το πλαίσιο, η κατανόηση των προκλήσεων που ενδέχεται να απειλήσουν και των πόρων που μπορούν να υποστηρίξουν τη διαμόρφωση της προσωπικής, εθνοτικής, εθνικής και θρησκευτικής ταυτότητας των νεαρών μεταναστών έχει σημαντικές επιπτώσεις για τη μελλοντική προσαρμογή τους και, κατά συνέπεια, για τις επακόλουθες συνεισφορές τους στην κοινωνία και στην οικονομία. Τα επιστημονικά στοιχεία που θα προκύψουν θα τροφοδοτήσουν τα προγράμματα πολιτικού σχεδιασμού και θα συμβάλουν στην ένταξη και τη θετική προσαρμογή των εφήβων μεταναστών. Επιπλέον, το προτεινόμενο έργο αναμένεται να συνεισφέρει στη διεθνή βιβλιογραφία απαντώντας στα ερωτήματα: τι συνιστά κίνδυνο και τι προωθεί την προσαρμογή των μεταναστών νέων;

Η σημασία της χρηματοδότησης

Η διάρκεια του ερευνητικού έργου θα είναι 36 μήνες. Η χρηματοδότηση πρόκειται να διαδραματίσει καίριο ρόλο καθώς θα υποστηρίξει όλες τις δράσεις του έργου, ως εξής:

- ✓ αμοιβές προσωπικού,
- ✓ μετάφραση και διερμηνεία στην αραβική και σε άλλες γλώσσες,
- ✓ πολιτισμική και γλωσσική προσαρμογή του προγράμματος παρέμβασης Ταυτότητες,
- ✓ οργάνωση ανοιχτής στο κοινό ημερίδας,
- ✓ επισκέψεις της διεθνούς συμβουλευτικής επιτροπής στην Ελλάδα,
- ✓ ταξίδια των μελών της ερευνητικής ομάδας με σκοπό την επιστημονική συνεργασία και τη διάχυση των αποτελεσμάτων σε διεθνή συνέδρια,
- ✓ εκτυπώσεις ερωτηματολογίων και υλικό για την ημερίδα
- ✓ έξοδα δημοσιεύσεων σε επιστημονικά περιοδικά ανοικτής πρόσβασης, και
- ✓ κρατήσεις υπέρ του ΕΛΚΕ του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΕΛΙΔΕΚ.
Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας & Καινοτομίας

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Λ. Συγγρού 185 & Σάρδεων 2
ΤΚ. 17121, Νέα Σμύρνη, Ελλάδα
210 64 12 410, 420
communication@elidek.gr
www.elidek.gr